

LAKIALOITE 5/2002 vp

Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan lisättäväksi vuonna 1996 annettuun kuntien valtionosuuslakiin (1147/1996) uusi 6 a § seuraavasti: Kuntien välisen yhteistyön huomioon ottaminen. Kuntasasioita käsittelevä ministeriö voi, jos kunnat pitävät sitä kuntien keskinäisen yhteistyön kannal-

ta tarpeellisenä, myöntää kunnille tehtäväkohtaisten valtionosuuksien piiristä kuntien välisen yhteistyön edistämiseksi tukea elinkeinotoimen, yhdyskuntarakenteen, ympäristönsuojelun, opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisesta.

PERUSTELUT

Valtionosuusjärjestelmällä tarkoitetaan sitä säännöstöä, jonka nojalla valtio suorittaa kunnille osan niille antamiensa tehtävien hoidosta aiheutuneista kustannuksista. Tällä järjestelmällä valtio pyrkii varmistamaan, että kansalaisten perusoikeudet eri puolilla maata tulevat riittävässä määrin toteutetuiksi. Valtionosuusjärjestelmän tärkeänä tavoitteena on tasata asukkailleen julkisia palveluja niin, että verorasitus pysyy kohtuullisena kuntalaisille. Ilman minkäänlaista tasausjärjestelmää kansalaisten tuloeroilla olisi suuri merkitys joko siihen, kuinka paljon ja minkälaisia julkisia palveluja kunnissa käytettäisiin tai siihen, minkälaiseksi kunnallisveroaste tai käyttäjämaksut muodostuisivat.

Valtionosuusjärjestelmän perusoikeuksien takaamisen tavoite on äärimmäisen tärkeä kuntien julkisten palvelujen kannalta, mutta tässä muodossaan se ei kannusta kuntia yhteistyöhön. Kunnat tarvitsisivat järjestelmän, joka takaa

kannattavan yhteistyön palvelujen järjestämiseksi useamman kunnan kesken. Valtionosuusjärjestelmään tarvitaan säännös, joka kannustaa kuntia/seutukuntia järjestämään esim. sosiaali- ja terveystalvveluja yhteistyössä.

Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa 2000—2003 (TATO 2000—2003) kerrotaan maan sisäisen muuttoliikkeen kasvattavan palvelutarpeita muuttovoittokunnissa. Vastaavasti muuttotappiokunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rakenteisiin ja rahoitukseen kohdistuu paineita. Ohjelmakaudella korostetaan alueellisen ja seudullisen yhteistyön merkitystä palvelujen järjestämisessä. Pelkkä yhteistyön korostaminen ei riitä kannustamaan kuntia/seutukuntia keskinäiseen yhteistyöhön, vaan tarvitaan konkreettista järjestelmää, jossa tuetaan yhteistyössä toimivia kuntia.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa on jo tällä hetkellä havaittavissa puutteita: lääkäreitä on vaikea saada pieniin terveyskeskuksiin, ja erityisosaamista vaativien palvelujen kuten esim. lastensuojelun, vammais- tai päihdehuollon tarjonta ei vastaa kysyntää. Tilanne tulee entisestään muuttumaan rajusti tulevien vuosien aikana, kun suuret ikäluokat vanhenevat ja siirtyvät asteittain eläkkeelle. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kysyntä tulevaisuudessa tulee huomattavasti nousemaan. Ikärakenteiden epätasapaino merkitsee sitä, että yli 50-vuotiaita on työikäisistä merkittävästi enemmän kuin alle 25-vuotiaita, kuten professori Juhani Ilmari on todennut. Suomessa tämä epäsuhta alkaa aikaisemmin kuin monissa muissa EU-maissa: Suomessa on jo vuonna 2005 työvoimasta yli 30 % senioreja, kun nuorten osuus jää alle 18 prosentin. Euroopan unioni on samassa tilanteessa vuonna 2025. Huollettavien (alle 15- ja yli 65-vuotiaat) lukumäärä nousee Suomessa rajummin kuin EU:ssa keskimäärin. Kun tänään huollettavia on noin 50 henkilöä sataa työssä käyvää kohden, nousee huoltosuhte tasolle 66/100 vuonna 2025.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen laiksi kuntajakolain muuttamisesta, jossa ehdotetaan muutettavaksi kuntajakolain yhdistymisavustussäännöksiä kuntajaotuksen kehittämistä tehokkaammin kannustaviksi. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta kannustinta yhteistyön tekemiseen useamman kunnan kesken,

vaan tuetaan kuntien yhdistymistä avustusjärjestelmää tehostamalla ja monipuolistamalla. Useinkaan kunnat eivät ole halukkaita keskustelemaan yhdistymishankkeista, vaan oma paikallisen identiteetin säilyttäminen koetaan hyvin tärkeänä. Tärkeää olisikin, että kunta näin halutessaan voisi säilyttää paikallisen identiteettinsä ja voisi siten vaikuttaa omaa väestöään koskevien palvelujen kehittämiseen paremmin kuin mahdollisena vähemmistö päätöksentekijänä suuremmassa yksikössä. Yhteistyö kuntien kesken useissa tapauksissa voidaan todeta olevan parempi vaihtoehto kuin esim. kuntaliitos.

Väestön ikääntyminen ja lasten ja nuorten sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat luovat paineita erityisesti pienille kunnille, koska palvelujen tuottaminen on kallista ja ammattitaitoisesta osaamisesta on puute. Yhteistyö kuntien/seutukuntien välillä on hyödyllistä ja joissakin tapauksissa välttämätöntä, jotta kuntalaisille voidaan tarjota tarkoituksenmukaisia palveluja. Kuntien yhteistyö ei tällä hetkellä ole itsestäänselvyys, joten valtion tulisi satsata kuntien yhteistyöhön ehdottamamme aloitteen muodossa kuntien valtionosuuslain muuttamisesta. Sanomattakin selvää on, että jokaisella kuntalaisella on oikeus kunnollisiin lääkäri- ja sosiaalipalveluihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kuntien valtionosuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 20 päivänä joulukuuta 1996 annettuun kuntien valtionosuuslakiin (1147/1996) uusi 6 a § seuraavasti:

2 luku

Valtion ja kuntien välinen kustannusten jako

6 a §

Kuntien välisen yhteistyön huomioon ottaminen

Kunta-asioita käsittelevä ministeriö voi, jos kunnat pitävät sitä kuntien keskinäisen yhteistyön kannalta tarpeellisenä, myöntää kunnille tehtäväkohtaisten valtionosuuksien piiristä kun-

tien välisen yhteistyön edistämiseksi tukea elinkeinotoimen, yhdyskuntarakenteen, ympäristönsuojelun, opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kuntien välisen yhteistyön edistämisen edellytyksistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta

.

Helsingissä 6 päivänä helmikuuta 2002

Antti Rantakangas /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Tero Mölsä /kesk
Timo Kalli /kesk
Jari Leppä /kesk
Mika Lintilä /kesk
Mauri Salo /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Jukka Vihriälä /kesk
Kari Myllyniemi /kesk

Pertti Hemmilä /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Osmo Puhakka /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Seppo Lahtela /kesk
Hannu Aho /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Hannu Takkula /kesk
Juha Korkea-aho /kesk
Pauli Saapunki /kesk
Inkeri Kerola /kesk